

İNF ANLAŞMASI'NIN ASKIYA ALINMASI NEDENLER VE MUHTEMEL SONUÇLAR

RİFAT ÖNCEL

SETA | ANALİZ

ŞUBAT 2019 · SAYI 268

INF ANLAŞMASI'NIN ASKIYA ALINMASI NEDENLER VE MUHTEMEL SONUÇLAR

RIFAT ÖNCEL

COPYRIGHT © 2019

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları

ISBN: 978-605-7544-20-9

Uygulama: Erkan Söğüt

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT

Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

SETA | Berlin

Französische Straße 12, 10117 Berlin GERMANY

Tel: +49 30 20188466

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
ABD, RUSYA VE INF ANLAŞMASI	8
INF ANLAŞMASI'NIN ULUSLARARASI GÜVENLİK BAKIMINDAN ÖNEMİ	10
ULUSLARARASI GÜVENLİK VE İSTİKRAR BAKIMINDAN MUHTEMEL SONUÇLARI	11
Güvenlik İkilemi ve Avrupa'da Çatışma İhtimalinin Artması	11
Çin'in Dengelenmesi	12
Silahlanma Kontrolünün Geleceği	14
SONUÇ	14

YAZAR HAKKINDA

Rıfat Öncel

Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olan Rıfat Öncel, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans eğitimini sürdürmektedir. Çalışma alanları arasında nükleer strateji, silahlanma ve savunma politikaları bulunmaktadır. SETA Güvenlik Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak çalışmaktadır.

ÖZET

Bu analiz INF'nin neden askıya alındığı, uluslararası güvenlik bakımından önemi ve anlaşmanın ortadan kalkmasının oluşturacağı muhtemel riskleri tartışmaktadır.

Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler (Intermediate-Range Nuclear Forces, INF) Anlaşması'nın ABD ve Rusya tarafından askıya alınması önümüzdeki dönemde uluslararası güvenlik bakımından önemli sonuçlar doğuracaktır. İki devletin elindeki kısa ve orta menzilli nükleer silahları, balistik ve seyir füzelerini yasaklayan anlaşmanın ortadan kalkmasıyla uluslararası alanda belirsizlik ve güvensizliğin artması beklenmektedir. Özellikle olası bir nükleer silahlanma yarışının getireceği risk ve tehditlerle Avrupa güvenlik mimarisi, NATO-Rusya ilişkileri ve ABD'nin Çin politikası gibi temel meselelerin önemi artmıştır. Bu analiz söz konusu temalar çerçevesinde INF'nin neden askıya alındığı, uluslararası güvenlik bakımından önemi ve anlaşmanın ortadan kalkmasının oluşturacağı muhtemel riskleri tartışmaktadır.

ABD, RUSYA VE INF ANLAŞMASI

ABD ve hemen ardından Rusya'nın INF Anlaşması'ndan doğan yükümlülüklerini dondurması ve Washington'ın yüz seksen gün içinde Moskova anlaşma şartlarını sağlamazsa tamamen çekileceğini açıklaması uluslararası güvenlik ve istikrar bakımından büyük bir önem arz etmektedir. ABD, Rusya'nın elinde bulundurduğu Novator 9M729 (NATO kodu SSC-8)¹ isimli seyir füzeleri, fırlatma rampaları ve ilgili teçhizatı imha etmesini isterken Rusya bu füzelerin anlaşma şartlarına aykırı olmadığını savunmaktadır.² ABD, Rusya'nın bu füzelerin menzilini anlaşma şartlarını ihlal edecek şekilde artırdığını dolayısıyla direkt Avrupa'ya ciddi bir tehdit arz eder hale getirdiğini iddia etmektedir.

1. 9M729'un Rusya'nın kısa menzilli Iskander M füzesinin geliştirilmiş bir versiyonu olduğu değerlendirilmektedir. Iskander M, INF şartlarını sağlarken 9M729'un bu şartları ihlal ettiği düşünülmektedir. Bkz. Ankit Panda, "The Uncertain Future of the INF Treaty", Council on Foreign Relations, 22 Ekim 2018; Dave Majumdar, "Novator 9M729: The Russian Missile that Broke INF Treaty's Back?", *The National Interest*, 7 Aralık 2017; "Russia's Controversial 9M729 Missile System: A Not-So-Secret Secret", Deutsche Welle, 5 Aralık 2018; "9M729 - SSC-8", Global Security, www.globalsecurity.org/wmd/world/russia/ssc-8.htm, (Erişim tarihi: 11 Şubat 2018).

2. "Ryabkov: ABD'nin 9M729 Füzelelerini İmha Çağrısı Kabul Edilemez", Sputnik Türkiye, 21 Ocak 2019.

INF Anlaşması temelinde 1970 ve 1980'lerde SSCB'nin Avrupa'nın büyük bir kısmını vurabilecek seyir füzeleri geliştirmesi ve buna karşılık da ABD'nin Moskova'ya kısa sürede ulaşabilecek füzeleri Avrupa'ya konuşlandırmasıyla tırmanan gerilimi yatıştırmak ve güvenlik ikilemini dindirmek için tasarlanmıştır. Dönemin ABD Başkanı Ronald Reagan ile SSCB lideri Mihail Gorbaçov arasında Washington'da 8 Aralık 1987'de imzalanan anlaşma her iki ülkenin elindeki 500 ila 5 bin 500 kilometre arasında menzile sahip balistik ve seyir füzelerinin imha edilmesini sağlamıştır.³ Anlaşmadan sonra her iki ülke toplamda 2 bin 600 civarında füzedan arınmıştır. Sovyetlerin 1991'de dağılmasından sonra anlaşma ABD, Rusya ve bağımsızlıklarını kazanan on bir devlet arasında sürdürülmüştür.

Anlaşmaya göre söz konusu menzile dahilinde olan karadan fırlatılan füzelerin elde bulundurulması, üretilmesi veya test edilmesi yasaklanmıştır. Aynı şekilde bu füzeler için tasarlanmış fırlatma rampaları ve ilgili ekipmanların da bulundurulması ve üretilmesi yasak kapsamına alınmıştır. Hem nükleer hem de konvansiyonel başlıklı füzeler imha edilmiş ancak denizden fırlatılan ya da havadan iletilen füzeler için anlaşma herhangi bir kısıtlama öngörmemiştir. Günümüzde taktik nükleer silahlar yerine hassas güdümlü mühimmatların daha işlevsel hale gelmesi ve ABD'nin bu stratejik faydayı görerek bu tip sistemleri deniz platformlarında konuşlandırması Rusya'nın INF'yi ihlalinin önemli sebeplerinden biri olarak değerlendirilebilir. ABD kadar sofistike deniz sistemlerine sahip olmayan

3. Anlaşmaya göre 500-1.000 kilometre arası menzile sahip füzeler kısa menzilli, 1.000-5.500 kilometre arası menzile sahip füzeler de orta menzilli olarak tanımlanmıştır. Bkz. "Treaty between the United States of America and the Union of Soviet Socialist Republics on the Elimination of Their Intermediate-Range and Shorter-Range Missiles (INF Treaty)", U.S. Department of State, www.state.gov/t/avc/trty/102360.htm, (Erişim tarihi: 11 Şubat 2019).

Rusya bu açığı orta menzilli seyir füzeleriyle kapatmaya çalışmaktadır.⁴

ABD ile Rusya arasında şu anda yaşanan tartışmanın kökeni aslında 2013'e kadar gitmektedir. 2013'te gerçekleştirilen birçok toplantıda Obama yönetimi Rusya'nın INF Anlaşması'ndan doğan yükümlülükleri hakkındaki endişeleri dile getirmiş, Rusya ise iddiaları şu anda olduğu gibi reddetmiştir. ABD Dışişleri Bakanlığı yıllık olarak yayımladığı *Adherence to and Compliance with Arms Control, Nonproliferation, and Disarmament Agreements and Commitments* isimli raporunun 2014'ten 2018'e kadar sayılarında sürekli bir şekilde Rusya'nın INF Anlaşması'ndan doğan yükümlülüklerini yerine getirmediğini öne sürmüştür. Ekim 2016'da ABD, INF Anlaşması ile ihlalleri araştırmak için kurulan Özel Doğrulama Komisyonunu (Special Verification Commission) toplantıya çağırmıştır. Daha sonra Aralık 2017'de Komisyon tekrar toplanmıştır. Ancak bu toplantılardan herhangi bir sonuç alınamamıştır. 2016'da Rusya'nın INF Anlaşması kapsamında yasaklanmış menzil sınırları içinde yer alan seyir füzeleri geliştirmeye devam ettiğini açıklayan rapordan⁵ sonra 2017 sonlarında Rusya'nın INF Anlaşması'nı ihlal eden füzelerinin 9M729 isimli karadan fırlatılan seyir füzesi olduğu ve Moskova'nın bu füzeyle sahip birçok tabur kurduğu belirtilmiştir.

2017'de INF Anlaşması'nı ayrıntılı bir şekilde gözden geçiren Trump yönetimi anlaşmanın otuzuncu yıl dönümü olan 8 Aralık'ta Rusya'nın ihlallerine karşı diplomatik, ekonomik ve askeri önlemlerden oluşan bütüncül bir cevap vereceklerini duyurmuştur. 20 Ekim 2018'de Başkan Trump ABD'nin INF'den Rusya'nın anlaşmayı

ihlal etmeyi bırakmaması sebebiyle çekileceğini ifade etmiştir.⁶ Aralık başında Dışişleri Bakanı Mike Pompeo da Rusya'nın anlaşma şartlarını yerine getirmemeyi sürdürmesi halinde ABD'nin altmış gün içinde INF'den çekileceğini açıklamıştır. 14 Aralık'ta Rusya, BM Genel Kuruluna INF'nin sürdürülmesi ve anlaşma şartlarına bağlı kalınması hususunda bir karar tasarısı vermiş ancak tasarı kurulda kabul edilmemiştir. Nihayetinde ABD 1 Şubat 2019'da anlaşmadan doğan yükümlülüklerini dondurduğunu, Rusya'nın şartlara geri dönmediği takdirde yüz seksen gün içinde anlaşmadan tamamen çekileceğini açıklamıştır. Ondan bir gün sonra Rusya da aynı şekilde anlaşmadan çekileceğini ifade etmiştir.

INF Anlaşması Soğuk Savaş'ın silahlanma yarışının nicelik ve nitelik olarak zirveye çıktığı bir dönemde tırmanan gerilim ve artan belirsizliği azaltmak adına üzerinde uzlaşılan önemli bir tedbirdir.

Rusya kendisine yöneltilen eleştirilere karşı 9M729 füzesinin anlaşmayı ihlal etmediğini ve füzenin menzilinın INF tarafından belirlenen sınırların altında olduğunu açıklayarak anlaşmayı asıl ihlal eden tarafın ABD olduğunu vurgulamıştır.⁷ Rusya, ABD'nin Avrupa'da özellikle Romanya ve Polonya'ya konuşlandırıldığı füze savunma sistemleri, hedef füzelerin kullanımı ve silahlı İHA'ların INF'yi ihlal ettiğini zira bunların savunma sistemleri gibi görünse de ofansif kapasiteye sahip olduklarını ve menzillerinin INF tarafından belirlenen limit-

4. Michael Kofman, "Under the Missile's Shadow: What Does the Passing of the INF Treaty Mean?", The War on the Rocks, 26 Ekim 2018.

5. "Adherence to and Compliance with Arms Control, Nonproliferation, and Disarmament Agreements and Commitments", U.S. Department of State, Nisan 2017, <https://www.state.gov/documents/organization/270603.pdf>, (Erişim tarihi: 11 Şubat 2019).

6. "Remarks by President Trump before Air Force One Departure", The White House, 20 Ekim 2018, www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-air-force-one-departure-4, (Erişim tarihi: 11 Şubat 2019).

7. "Russia to Closely Monitor Washington's Compliance with INF Treaty - Russian MFA", Sputnik International, 13 Aralık 2018.

TABLO 1. INF VE SİLAHLANMA KONTROLÜ KRONOLOJİSİ

Tarih	Gelişmeler
Kasım 1981	ABD ve SSCB arasındaki INF ile ilgili resmi müzakereler Cenevre’de başladı.
Kasım 1983	Batı Alman Parlamentosunun Pershing II dağıtımlarını onaylamasının ardından Avrupa’ya ABD’nin ilk INF füzesinin gelmesiyle SSCB müzakerelerden ayrıldı ve iki ülke arasındaki INF görüşmeleri 1985’e kadar askıya alındı.
Ocak 1985	ABD Dışişleri Bakanı George Shultz ve Sovyet Dışişleri Bakanı Andrei Gromyko INF müzakerelerini yenilemeyi kabul etti.
Aralık 1987	ABD ve SSCB “Orta Menzilli ve Daha Kısa Menzilli Füzelelerin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Anlaşmayı” imzaladı.
Ocak 1988	The U.S. On-Site Inspection Agency (OSIA), INF Antlaşması’nın yerinde denetim ve izleme hükümlerini yürütmek üzere kuruldu.
Haziran 1988	INF anlaşması yürürlüğe girdi.
Mayıs 1991	ABD, 234 Pershing II ve 443 BGM-109 INF füzelerini ve 169 PershingIA SRINF füzesini ortadan kaldırdı.
Mayıs 1991	Sovyetler Birliği, 659 SS-20, 149 SS-4, 6 SS-5 ve 80 SSC-X-4 INF füzelerini ve SS-23 ve 718 SS-12 SRINF füzeleri ortadan kaldırdı.
Temmuz 1991	Balistik füzelelerin (SLBM, ICBM) ve ağır bombardımanların sayısının 1.600’e çekilmesini hedefleyen START I anlaşması imzalanarak yürürlüğe girdi.
Ocak 1993	Rusya ile ABD’nin nükleer silahlarının üçte ikisinin kullanım dışı bırakılmasını hedeflenen START II anlaşması Moskova’da imzalandı. Ancak ABD Senatosu ve Rus Parlamentosu imzalanan bu anlaşmayı onaylamadı.
Mayıs 1994	Moskova Deklarasyonu uygulanmaya başlandı. Bu doğruda ABD ve Rusya artık resmi bir şekilde birbirlerinin nükleer silahları hedef almadıklarını gösterdiler.
Ocak 1996	ABD Senatosu 26 Ocak’taki START II Antlaşması’nı onayladı.
Mayıs 1997	NATO ve Rusya arasında NATO-Rusya Kurucu Kanunu imzalandı ve bu ülkeler arasındaki şeffaflık ve iş birliğini kolaylaştırmak için NATO-Rusya Daimi Ortak Konseyi kuruldu.
Temmuz 2002	ABD 1972’de imzalanan Anti-Balistik Füze (ABM) Antlaşması’ndan o günkü savunma ihtiyaçlarına cevap vermediği için çekildiğini açıkladı. Bu kararın ardından ABD’ye cevap olarak Rusya henüz yürürlüğe girmeyen START II Antlaşması’nın artık tarafını bağlanmadığını açıkladı.
Temmuz 2006	ABD ile Rusya G8 zirvesinde Nükleer Terörizmle Mücadele Küresel Girişimi’ni kurdu.
Mart 2007	Rusya, ABD’nin Polonya’ya füze savunma kalkını kurma planına INF Antlaşması’ndan çekilme tehdidiyle cevap verdi.
Nisan 2010	ABD ve Rusya arasında START I Antlaşması’nın Aralık 2009’da sona ermesinden sonra yerini alması planlanan ve yeni stratejik silahların azaltılmasına yönelik anlaşma olan NEW START anlaşması imzalandı.
Temmuz 2014	ABD, Rusya’yı INF Antlaşması’na aykırı davrandığını işaret eden 2014 Uyum Raporu’nu yayımladı.
Haziran 2015	ABD, Rusya’nın INF Antlaşması’nın ihlalinin devam ettiğini gösteren 2015 Silah Kontrolü Uyum Raporu’nu yayımladı.
Mart 2016	Rusya nükleer silahsız dünya oluşturma fikriyle 2010’da başlatılan ve iki yılda bir düzenlenen Nükleer Güvenlik Zirvesi’nin ABD’de gerçekleşen son toplantısına iki ülke arasındaki gergin ilişkilerden dolayı katılmayı reddetti.
Nisan 2016	ABD, Rusya’nın INF Antlaşması’na devam eden ihlalinin gösteren 2016 Silah Denetimi Uyum Raporu’nu yayımladı.
Ekim 2016	Rusya, ABD ile plütonyumun yönetimi ve imhalarıyla ilişkin imzaladığı Plütonyum Tasfiye Antlaşması’nı askıya aldı.
Nisan 2017	ABD, Rusya’nın INF Antlaşması’nın ihlalinin devam ettiğini gösteren 2017 Silah Denetimi Uyum Raporu’nu yayımladı.
Nisan 2018	ABD, Rusya’nın INF Antlaşması’nın ihlalinin devam ettiğini gösteren 2018 Silah Denetimi Uyum Raporu’nu yayımladı.
Ekim 2018	ABD, Rusya’nın INF Antlaşması’na uymamasını gerekçe göstererek ve INF Antlaşması’ndan ayrılmayı planladıklarını belirtti.
Aralık 2018	ABD başkanı ABD, Rusya ve Çin arasında silahsızlanma görüşmelerinin yapılmaya başlanmasını önerdi.
Aralık 2018	ABD, Rusya’ya INF Antlaşması’nın yükümlülüklerini yerine getirmesi için altmış gün süre verdi.
Şubat 2019	ABD, INF Antlaşması kapsamındaki yükümlülüklerini artık yerine getirmeyeceğini ve altı aylık sürecin sonunda anlaşmadan tamamen ayrılacaklarını açıkladı. Rusya, ABD’nin bu kararından sonra kendilerinin de INF Antlaşması’ndan çekileceklerini açıkladı.

Kaynak: Açık kaynaklardan derlenmiştir.

leri aştığını öne sürmüştür. Buna karşılık ABD de tartışmaya konu olan Aegis hava savunma sistemlerinin ofansif füze fırlatması yapabilmek için gerekli yazılım ve teknik ekipmana sahip olmadığı, füze savunma testleri için fırlatılan füzelerin anlaşmayı ihlal etmediği ve yine silahlı İHA'ların balistik füzelerle aynı özellikleri taşımadığından anlaşma bakımından sakıncalı olmadığını belirtmiştir.⁸

INF Anlaşması genel olarak nükleer bir savaşa yol açacak gelişmeler serisinin ortaya çıkma ihtimalini azaltan silahsızlanma rejimi içerisinde önemli bir yapı taşı olarak görülmüştür.

INF ANLAŞMASI'NIN ULUSLARARASI GÜVENLİK BAKIMINDAN ÖNEMİ

INF Anlaşması genel olarak nükleer bir savaşa yol açacak gelişmeler serisinin ortaya çıkma ihtimalini azaltan silahsızlanma rejimi içerisinde önemli bir yapı taşı olarak görülmüyordu. Ne kadar fazla nükleer silah olursa yanlış algı (*misperception*) ve hesaplamalar (*miscalculation*) ile kaza (*accidental use*) ve kasıtsız kullanım (*inadvertent use*) ihtimallerinin de artabileceğinden hareketle⁹ INF'nin nükleer silah ve balistik füze

sayısını önemli oranda azaltması çok önemli bir tedbir niteliğindeydi. İkinci olarak INF uluslararası alandaki belirsizliği azaltmak ve devletler arası ilişkilerde güven zeminini artırmak amacı taşıyan silahlanma kontrolü rejiminin bir parçasıydı. Dolayısıyla INF'nin askıya alınması nükleer silahların sayı ve nitelik olarak artmasıyla güvenlik ikilemini şiddetlendirmesinin yanı sıra yeni bir güven bunalımı ortaya çıkarma riskini de taşımaktadır.

Ekim 2018'de dönemin ABD Savunma Bakanı James Mattis Avrupalı müttefikleriyle Rusya'nın INF'yi ihlaline ne tür bir cevap verileceği hususunda görüşüklerini ancak ABD'nin anlaşmadan çekilmesinden başka kabul edilebilir bir alternatif senaryoya ulaşamadıklarını açıklamıştır.¹⁰ Avrupalı liderler ABD'nin Rusya'ya yönelik suçlamalarını güçlü bir şekilde desteklese de anlaşmadan çekilmeye en başından itibaren karşı olduklarını açıkça belirtmiştir. Trump yönetiminin INF'ye yönelik tutumu Avrupalı liderlerce kendilerine yeterince danışılmadan tek taraflı atılmış bir adım olarak kabul edilmektedir.¹¹

INF'nin askıya alınması Avrupalı liderlerce genel olarak yeni güvenlik sorunları ortaya çıkarma potansiyeli taşıdığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini INF Anlaşması'nın Avrupa güvenlik mimarisinin temel sütunlarından biri olduğunu ifade etmiştir.¹² Almanya Dışişleri Bakanı Heiko Maas yaptığı açıklamada INF'siz bir dünyanın daha

8. "Bureau of Arms Control, Verification and Compliance Factsheet Factsheet-Refuting Russian Allegations of U.S. Noncompliance with the INF Treaty", U.S. Department of State, 8 Aralık 2017, www.state.gov/t/avc/rsls/2017/276360.htm, (Erişim tarihi: 11 Şubat 2019).

9. Scott D. Sagan, "More will Be Worse", *The Spread of Nuclear Weapons: An Enduring Debate*, (3. Baskı), ed. Scott D. Sagan ve Kenneth N. Waltz, (W.W. Norton & Company, New York: 2013); Scott D. Sagan, *The Limits of Safety: Organizations, Accidents, and Nuclear Weapons*, (Princeton University Press, Princeton, NJ: 1993); Peter Douglas Feaver, "The Politics of Inadvertence", *Security Studies*, Cilt: 3, Sayı: 3, (1994), s. 501-508; Bruce G. Blair, *The Logic of Accidental Nuclear War*, (Brookings University Press, Washington D.C.: 1993); Steven E. Miller, "The Case against a Ukrainian Deterrent", *Foreign Affairs*, Cilt: 72, Sayı: 3, (1993), s. 67-80.

10. Paul Sonne, "Mattis: Talks with Europe on U.S. Withdrawal from Arms Pact Yield No Alternatives", *Washington Post*, 28 Ekim 2018.

11. "Germany Demands Russia Verify Its Commitment to INF Missile Treaty", *Deutsche Welle*, 24 Ocak 2019; "German Foreign Minister to Discuss INF Missile Treaty during Washington Visit", *RT*, 24 Ocak 2019.

12. Julian Borger ve Andrew Roth, "EU Warns Trump of Nuclear Arms Race Risk after INF Withdrawal Move", *Guardian*, 23 Ekim 2018.

güvensiz olacağını vurgulamıştır.¹³ Benzer şekilde Fransa Başbakanı Emmanuel Macron ve İngiltere Dışişleri Bakanı Gavin Williamson da anlaşmanın Avrupa güvenliği için ne derece önemli olduğunu işaret etmiştir.¹⁴ Eski Alman Dışişleri Bakanı Sigmar Gabriel de ülkesinde konuşlu bulunan kısa menzilli nükleer silahların INF'siz bir dünyada Almanya'yı olası bir nükleer savaşta hedef ülke konumuna getireceği uyarısında bulunmuştur.¹⁵

NATO üyesi ülkelerin dışişleri bakanları tarafından 4 Aralık 2018'te yapılan ortak açıklamada Moskova'nın 9M729 isimli füzeyi geliştirip konuşlandırarak Avro-Atlantik güvenliğine ciddi tehditler ortaya çıkardığını, ABD'nin Rusya'nın INF'yi ihlal ettiği yönündeki bulgusunu güçlü bir şekilde desteklediklerini belirtmiştir. Öte yandan Rusya'nın INF'yi ihlali aynı zamanda silahlanmanın kontrol edilmesi çabalarına da önemli bir darbe vurabilecek bir eylem olarak nitelenmiştir. NATO'nun gözündeki Rusya'nın INF'yi ihlal etmesi esasında bu ülkenin Avro-Atlantik güvenlik mimarisini genel olarak zayıflatma çabasının bir parçası şeklinde görülmektedir.¹⁶ 25 Ocak 2019'da gerçekleştirilen NATO-Rusya Konseyi toplantısından da sonuç alınamamasından sonra Trump'ın anlaşmadan çekilme kararını müteakiben aynı gün Kuzey Atlantik Konseyi'nin yaptığı açıklamada aynı temalar tekrarlanarak NATO'nun ABD'yi güçlü bir şekilde desteklediği ifade edilmiştir.¹⁷

ULUSLARARASI GÜVENLİK VE İSTİKRAR BAKIMINDAN MUHTEMEL SONUÇLAR

Nükleer silahların stratejik seviyede istikrar sağlayıp sağlamadığı veya eğer istikrar sağlıyorsa bunu hangi koşullarda gerçekleştirdiği gibi sorular tam olarak cevabını bulamamıştır. ABD ve Rusya'nın INF'den çekilmesinin getireceği en önemli sonuç iki ülkenin bir silahlanma yarışına girebileceği şeklinde değerlendirilmektedir. Daha fazla nükleer silah veya balistik füze üretilmesinin yanlış hesaplamalar, yanlış algılar veya çeşitli kazalar ve kasıtsız kullanımlara sebebiyet verebileceği ifade edilmektedir. Bu tarz olumsuzlukları azaltmak adına geçtiğimiz ay ABD Temsilciler Meclisi Silahlı Hizmetler Senatosu Başkanı Adam Smith ve Senato Silahlı Hizmetler Komitesi üyesi Elizabeth Warren ABD'nin gelecekte olası bir savaşta nükleer silahları ilk kullanan devlet olmasının yasaklanması üzerine bir yasa teklifi (The No First Use Act) vermiştir.¹⁸ Ancak INF'nin iptal edildiği ve belirsizliğin arttığı bir dönemde böyle bir teklif ABD'nin nükleer güçlerinin caydırıcılığı ve güvenilirliğini aşındıracağından kabul görmeyecektir. Nihayetinde INF'nin askıya alınmasının güvenlik ikilemini şiddetlendireceği, çatışma riskini artıracığı, Çin'in daha iddialı bir şekilde dengelenmeye çalışılacağı ve son olarak da önümüzdeki dönemde silahlanma kontrolü rejimini zayıflatacağı iddia edilebilir.

Güvenlik İkilemi ve Avrupa'da Çatışma İhtimalinin Artması

Nükleer silahların ortaya çıkışı ve yayılması genel olarak stratejik seviyede bir istikrar yaratırken konvansiyonel düzeyde sınırlanmış istikrarsızlık-

13. "Germany: World will Be Less Secure without INF Weapons Treaty", *New York Times*, 1 Şubat 2019.

14. Borger ve Roth, "EU Warns Trump of Nuclear Arms Race Risk after INF Withdrawal Move".

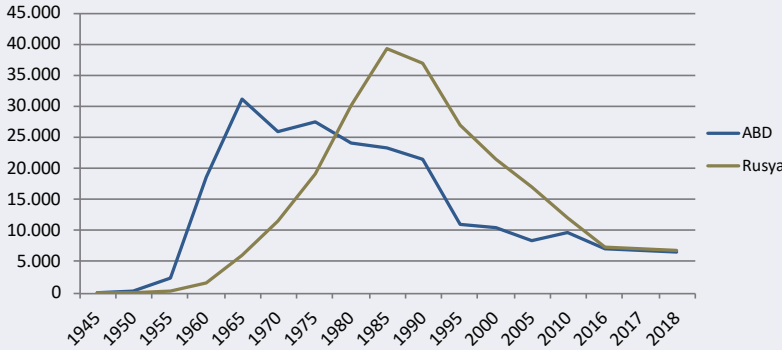
15. Sigmar Gabriel, "As Nuclear Deals Unravel, Germany Must Step up," *Handelsblatt*, 25 Ekim 2018.

16. "Statement on the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty", NATO, 4 Aralık 2018, www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_161122.htm?selectedLocale=en, (Erişim tarihi: 11 Şubat 2019).

17. "Statement on Russia's Failure to Comply with the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty", NATO, 1 Şubat 2019, www.nato.int/cps/en/natohq/news_162996.htm, (Erişim tarihi: 11 Şubat 2019).

18. Joe Gould, "Warren, Smith Introduce Bill to Bar US from Using Nuclear Weapons First", *Defense News*, 31 Ocak 2019.

GRAFİK 1. ABD VE RUSYA'NIN NÜKLEER SİLAH STOKU (1945-2018)

Kaynak: Robert S. Norris ve Hans M. Kristensen, "Global Nuclear Powers Inventories, (1945-2010)", *Bulletin of the Atomic Scientists*, (Temmuz-Ağustos 2010); World Economic Forum; BBC; *The Guardian*.

lar da meydana getirmiştir.¹⁹ Soğuk Savaş döneminde ABD ve SSCB'nin veya günümüzde Pakistan ile Hindistan'ın aralarında ulaştığı parite her bir devletin hayatta kalabilir nükleer güçlere (*survivable nuclear forces*) sahip olduğu dolayısıyla karşılıklı garantili imhanın (*mutually assured destruction*, MAD) ülkeler arasındaki stratejik güvenlik ilişkisini belirlediği ifade edilmiştir. Buradan hareketle varılan sonuç nükleer silahların ofansif bir değer taşımadığı ve yalnızca caydırıcılık amacıyla geliştirilip konuşlandırıldığıdır.²⁰

Diğer taraftan da nükleer silah sahiplerinin güvenliğini ve caydırıcılığını artırdığından bu aktörlerin çıkar alanlarını da genişlettiği ve onları dış ve güvenlik politikalarında daha iddialı ve agresif bir hale soktuğu düşünülmektedir.

dir.²¹ Her ne kadar nükleer silah sayısının ikinci vuruş kapasitesine sahip olduğu sürece önem taşımadığı savunulsa da²² anlaşma sonrasında Avrupa çevresinde başlayacak olası bir nükleer silahlanma yarışının çeşitli krizler ve sınırlı konvansiyonel savaş risklerini artıracığı değerlendirilebilir. Bu kapsamda INF Anlaşması'nın ortadan kalkması sonrasında Avrupa güvenlik mimarisinin ne şekilde etkileeneceği özellikle bu durumun NATO'nun caydırıcılık ve savunma kapasitelerinin güvenilirliği ve etkinliğine nasıl bir tesir edeceği önemli bir soru olarak ortaya çıkmaktadır.

INF'nin askıya alınmasıyla birçok analist ve karar alıcı yeni bir silahlanma yarışının başlayacağını ve bir nükleer savaş çıkma ihtimalinin çok daha fazla olacağını belirtmiştir.²³

19. Glenn Snyder, "The Balance of Power and the Balance of Terror", *The Balance of Power*, ed. Paul Seabury, (Chandler, San Fransico: 1965); Robert Jervis, *The Illogic of American Nuclear Strategy*, (Cornell University Press, Ithaca, NY: 1984); Robert Rauchhaus, "Evaluating the Nuclear Peace Hypotheses: A Quantitative Approach", *The Journal of Conflict Resolution*, Cilt: 53, Sayı: 2, (2009), s. 260; Mark S. Bell ve Nicholas L. Miller, "Questioning the Effects of Nuclear Weapons on Conflict", *The Journal of Conflict Resolution*, Cilt: 59, Sayı: 1, (2015), s. 74-92.

20. Kenneth Waltz, "The Spread of Nuclear Weapons: More May Better", *Adelphi Papers*, Sayı: 171, (1981); Kenneth N. Waltz, "Nuclear Myths and Political Realities", *The American Political Science Review*, Cilt: 84, Sayı: 3, (1990), s. 731-745; John J. Mearsheimer, "Nuclear Weapons and Deterrence in Europe", *International Security*, Cilt: 9, Sayı: 3, (1984), s. 19-46; John J. Mearsheimer, "Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War", *International Security*, Cilt: 15, Sayı: 1, (1990), s. 5-56.

21. Kyle Beardsley ve Victor Asal, "Winning with the Bomb", *Journal of Conflict Resolution*, Cilt: 45, Sayı: 5, (2009), s. 278-301; Erik Gartzke ve Dong-Joon Jo, "Bargaining, Nuclear Proliferation, and Interstate Disputes", *The Journal of Conflict Resolution*, Cilt: 45, Sayı: 5, (2009), s. 633-652; Erik Gartzke ve Matthew Kroenig, "A Strategic Approach to Nuclear Proliferation", *The Journal of Conflict Resolution*, Cilt: 53, Sayı: 2, (2009), s. 152; Mathew Kroenig, "Beyond Optimism and Pessimism: The Differential Effects of Nuclear Proliferation", *Managing the Atom Working Paper*, Sayı: 2009-14, (2009); Matthew Kroenig, "Force or Friendship? Explaining Great Power Nonproliferation Policy", *Security Studies*, Cilt: 23, Sayı: 1, (2014), s. 1-32.

22. Waltz, "The Spread of Nuclear Weapons: More May Better".

23. "Huge mistake: Fears of Arms Race as US, Russia Suspend INF Pact", *Aljazeera*, 3 Şubat 2019.

ABD ve Rusya yetkililerinden gelen açıklamalar özellikle yeni bir silahlanma yarışı ihtimalini güçlendirmektedir zira iki taraf da daha önce anlaşmayla kısıtlandıkları tip ve menzilde silah araştırmaları ve geliştirmeleri yapacaklarını duyurmuştur. Anlaşma şartlarının ortadan kalkmasından sonra Rusya Başkanı Putin'in hipersonik balistik füzeler geliştireceklerini açıklaması endişeleri daha da üst noktaya taşımıştır. Bu füzelerin Avrupa ve Ortadoğu'daki füze savunma sistemlerini aşabilecek kabiliyete sahip olabileceği dolayısıyla bir çatışma ve hatta bir nükleer savaşın eşiğine getirebileceği tartışılmaktadır. Yine Rusya'nın menzili 1.500 kilometre civarında olan Kalibr seyir füzelerini konuşlandırması için bir engel kalmayacağı dolayısıyla Avrupa üzerinde yeni bir tehdidin ortaya çıkacağı vurgulanmaktadır.²⁴

Çin'in Dengelenmesi

INF'nin tedavülde kalkacak olması aslında bir yönüyle de anlaşmanın kendi sınırlarından kaynaklanan bir sonuç olarak değerlendirilebilir.²⁵ Anlaşmanın imzalandığı tarihte korunması gereken ana obje Avrupa, tehdit algısı da ABD ve SSCB idi. Ancak günümüze değin o dönem tehdit olarak görülen stratejik silah sistemleri Çin, İran, Kuzey Kore, İsrail, Hindistan ve Pakistan gibi ülkeler tarafından da geliştirilmiştir.

Nükleer silahların ortaya çıkışı ve yayılması genel olarak stratejik seviyede bir istikrar yaratırken konvansiyonel düzeyde sınırlanmış istikrarsızlıklar da meydana getirmiştir.

Dolayısıyla tehdit kaynağı olan silah sistemlerinin sayısı çoğalmış ve aynı zamanda farklı coğrafyalara yayılmıştır.

Kendilerinin silahlanmasını sınırlayan anlaşma yükümlülüklerinin mevzu bahis devletleri de bağlamasını isteyen ABD ve Rusya 2008'de INF'yi çok taraflı hale getirmek için Cenevre'deki silahsızlanma konferansında bir girişimde bulunmuş ancak bu girişim diğer devletlerce duymazdan gelinmiştir.²⁶ Sonrasında Çin doğal olarak ABD'nin anlaşmadan çekilme kararını hoş karşılamamış ve taraflara "yapıcı diyalog" çağrısında bulunmuştur. Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Geng Shuang yaptığı açıklamada INF'nin askıya alınmasından üzüntü duyduklarını ancak öte yandan da Pekin'in anlaşmanın çok taraflı hale getirilmesine karşı olduğunu belirtmiştir. Çin'in bakış açısına göre yeni bir anlaşma yerine halihazırdaki anlaşmanın tekrar canlandırılıp uygulamaya geçirilmesi aciliyet gerektiren bir durum teşkil etmektedir.²⁷

Pekin'in artan askeri kapasitesinin bu anlaşmayla sınırlanmaması ABD'nin INF'den çekilebileceği hakkındaki açıklamalarında Rusya'nın ihlallerinin yanında Çin'in anlaşmaya taraf olmamasını sürekli biçimde gündeme getirmiştir.²⁸ ABD'nin sahip olmadığı silahlara Çin'in büyük miktarlarda yatırım yaptığı dolayısıyla bir bakıma anlaşmanın Pekin karşısında Washington'a askeri kapasite bakımından zafiyet verdiği değerlendirilmiştir. Nihayetinde Trump yönetiminin ulaştığı sonuç Rusya'nın yıllardır ihlal ettiği ve Çin'in de taraf olmadığı bir anlaşmaya bağlı kalmak için ABD'nin herhangi bir sebebi olmadığıdır.

INF yükümlülükleri olmamasının sağladığı esneklikle Çin'in Asya-Pasifik'te ciddi

24. "‘Huge Mistake’: Fears of Arms Race as US, Russia Suspend INF Pact".

25. Nikolai Sokov, "Are Arms Control Agreements Losing Their Value?", *The National Interest*, 6 Aralık 2017.

26. Sokov, "Are Arms Control Agreements Losing Their Value?".

27. "China Opposes U.S. Withdrawal from INF Treaty: MOFA", CGTN, 2 Şubat 2019.

28. Adam Taylor, "How China Plays into Trump's Decision to Pull out of INF Treaty with Russia", *Washington Post*, 23 Ekim 2018.

TABLO 2. ABD, RUSYA VE ÇİN'İN BALİSTİK FÜZE KAPASİTELERİ

Ülke	Sistem	Durum	Menzil (km)	Yakıt Tipi
ABD	ATACMS Block I	Operasyonel	165	Katı
ABD	ATACMS Block IA	Operasyonel	300	Katı
ABD	Minuteman III (LGM-30G)	Operasyonel	9.650-13.000	Katı
ABD	D-5 Trident II (SLBM)	Operasyonel	7.400-12.000	Katı
Rusya	RS-20V (SS-18 Satan)	Operasyonel	10.200-16.000	Sıvı
Rusya	RS-18 (SS-19 Stiletto)	Operasyonel	10.000	Sıvı
Rusya	SS-21 Scarab A	Operasyonel	70	Katı
Rusya	SS-21 Scarab B/Tochka U	Operasyonel	120	Katı
Rusya	SS-24	Operasyonel	10.000	Katı
Rusya	RS-12M Topol (SS-25 Sickle)	Operasyonel	10.500-11.000	Katı
Rusya	RS-12M1 Topol-M (SS-27)	Operasyonel	11.000	Katı
Rusya	RS-12M2 Topol-M (SS-27 Mod-X-2) (silo)	Operasyonel	11.000	Katı
Rusya	RS-24 Yars (SS-27 Mod 2)	Operasyonel	10.500	Katı
Rusya	RS-26 Rubzh/Yars M (SS-27)	Test edildi/Geliştiriliyor	5.800	Katı
Rusya	SS-26 Iskander	Operasyonel	400-500	Katı
Rusya	SS-N-8 (R-29) (SLBM)	Operasyonel	8.000	Sıvı
Rusya	RSM-50 Volna (SS-N-18) (SLBM)	Operasyonel	6.500-8.000	Sıvı
Rusya	SS-N-20 Sturgeon (R-39) (SLBM)	Tedavülden kalktı	8.300	Katı
Rusya	RSM-54 Sineva (SS-N-23 or R-29RM) (SLBM)	Operasyonel	8.300	Sıvı
Rusya	RSM-56 Bulava (SS-N-32) (SLBM)	Operasyonel	8.300	Katı
Rusya	SS-26 Tender (Iskander-M)	Operasyonel	500	Katı
Rusya	SS-26 Stone (Iskander-E)	Operasyonel	280	Katı
Çin	B611 (CSS-X-11)	Operasyonel	250	Katı
Çin	DF-4 (CSS-3)	Operasyonel	5.500+	Sıvı
Çin	DF-5 (CSS-4, Mod 1)	Operasyonel	12.000	Sıvı
Çin	DF-5A (CSS-4, Mod 2)	Operasyonel	13.000+	Sıvı
Çin	DF-5B (CSS-4 Mod 3)	Operasyonel	12.000	Sıvı
Çin	DF-5C	Test edildi/ Geliştiriliyor	13.000	Sıvı
Çin	DF-11 (CSS-7)	Operasyonel	280	Katı
Çin	DF-11A (CSS-7)	Operasyonel	350	Katı
Çin	DF-15A (CSS-6)	Operasyonel	900	Katı
Çin	DF-15B (CSS-6)	Operasyonel	50-800	Katı
Çin	DF-15C (CSS-6)	Geliştiriliyor	Bilinmiyor	Katı
Çin	DF-16 (CSS-11)	Operasyonel	800-1000	Katı
Çin	DF-21 (CSS-5, Mod 1)	Operasyonel	1750+	Katı
Çin	DF-21A (CSS-5, Mod 2)	Operasyonel	1.770+	Katı
Çin	DF-21C (CSS-5 Mod 4)	Operasyonel	2.150-2.500	Katı
Çin	DF-21D (CSS-5 Mod 5)	Operasyonel	1.500	Katı
Çin	DF-26	Operasyonel	4.000	Katı
Çin	DF-31 (CSS-10 Mod 1)	Operasyonel	7.000+	Katı
Çin	DF-31A (CSS-10 Mod 2)	Operasyonel	11.000+	Katı
Çin	DF-41 (CSS-X-20)	Geliştiriliyor	12.000-15.000	Katı
Çin	Julang (JL) 1 (CSS-N-3) (SLBM)	Tedavülden kalktı	1.000+	Katı
Çin	Julang (JL) 2 (CSS-N-14) (SLBM)	Operasyonel	7.000+	Katı
Çin	Julang (JL) 3 (SLBM)	Geliştiriliyor	Bilinmiyor	Katı
Çin	M-7 (CSS-8)	Operasyonel	190-250	Sıvı

Kaynak: Kelsey Davenport, "Worldwide Ballistic Missile Inventories", Arms Control Association, [Aralık 2017], <https://www.armscontrol.org/facts-heets/missiles>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2019).

oranda orta menzilli füze konuşlandırması hem bölgedeki ABD deniz gücüne hem de Japonya, Güney Kore ve Tayvan gibi ABD müttefiklerine karşı önemli bir caydırıcı işlev görmektedir. Çin'in 1990'ların ortalarından itibaren dünyanın en büyük ve çeşitlilik arz eden karadan fırlatılan füze stoğunu yaptığı, ülkenin elinde bulunan 2 binden fazla balistik ve seyir füzesinin yüzde 95'inin INF tarafından konmuş sınırları aştığı değerlendirilmektedir.²⁹ INF'nin askıya alınmasıyla ABD Çin'in artan füze kapasitesine karşı unsur olarak bölgesel müttefiklerinin topraklarına kısa ve orta menzilli füzeleri konuşlandırma imkanına kavuşmuş olacaktır. Öte yandan Japonya veya Güney Kore gibi ülkelerin ABD'nin bu tarz taleplerini ne oranda olumlu karşılayacakları da başka bir belirsizlik alanını oluşturacaktır.

ABD ve Rusya'nın INF'den çekilmesinin getireceği en önemli sonuç iki ülkenin bir silahlanma yarışına girebileceği şeklinde değerlendirilmektedir.

Çin'in artan füze kapasitesinden yalnızca ABD değil Rusya'nın da ciddi rahatsızlıklar duyduğu bilinmektedir.³⁰ Hatta bu endişe uzun yıllar önce Putin tarafından ifade edilmiştir.³¹ Özellikle Rusya-Çin sınır bölgesinde konuşlandırılacak kısa ve orta menzilli füzeler Moskova'yı Pekin karşısında askeri olarak zayıf

bırakarak bir güç asimetrisi oluşturmaktadır.³² Yine Hindistan, Pakistan ve İran gibi ülkelerin orta menzilli füzelerinden Rusya önemli oranda tehdit algılamaktadır. Bu ülkeler serbestçe bu silahları geliştirirken Rusya'nın INF şartlarıyla bağımlı olmasının bölgedeki güç dengesini kaydıracağı düşünülmektedir.

Silahlanma Kontrolünün Geleceği

Nihayetinde Trump yönetiminin mevcut silahlanma kontrolü anlaşmalarından memnun olmadığı sonucuna ulaşılabilir. İran ile Temmuz 2015'te imzalanan ve Obama yönetiminin en büyük başarılarından biri olarak lanse edilen anlaşmadan³³ Trump'ın Mayıs 2018'de çekilmesi, bu konuda ne derece ileri gidebileceğini göstermiştir. Ulusal Güvenlik Danışmanı John Bolton'ın silahlanma kontrolü anlaşmalarından haz etmediği de yine bilinen bir gerçek olarak durmaktadır.³⁴ Aynı şekilde Rusya da kendi coğrafyasında askeri olarak zafiyet yarattığı gerekçesiyle INF'ye sıcak bakmamaktadır. Nihayetinde her iki devletin de anlaşmayı askıya almasının esasında rasyonel sebeplere dayandığı öne sürülebilir.

Sonuç olarak INF'nin askıya alınması silahlanma kontrolü rejimine duyulan güvenin sarsılması ve güvenlik ikileminin artmasına neden olduğundan önümüzdeki dönemde önemli etkiler meydana getirecektir. Örneğin iki sene sonra ömrü dolacak Yeni START'ın (Stratejik Silahların Azaltılması Anlaşması) geleceğinin de sorgulan-

29. Jacob Stokes, "China's Missile Program and U.S. Withdrawal from the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty", U.S.-China Economic and Security Review Commission Staff Research Report, 28 Ocak 2019, (Güncellenme tarihi: 4 Şubat 2019).

30. Franz-Stefan Gady, "INF Withdrawal: Bolton's Tool to Shatter China-Russia Military Ties?", *Diplomat*, 24 Ekim 2018.

31. Luke Harding, "We will Dump Nuclear Treaty, Putin Warns", *Guardian*, 13 Ekim 2007.

32. Alexey Timofeychev, "Who is China Aiming Its Nuclear Missiles at?", *Russia Beyond*, 26 Ocak 2017.

33. Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) İran'ın nükleer silah yapımında kullanabileceği aktivitelerini önemli oranda sınırlandırması karşılığında bu ülkenin üzerindeki yaptırımların kaldırılmasını sağlamıştır.

34. Mesela John Bolton 2007'de yayımlanan *Surrender is Not an Option: Defending America at the United Nations* isimli kitabında silahlanma kontrolü anlaşmalarına teolojik olarak yaklaştığını, bu anlaşmaların katı gerçekler tarafından değil ama bir çeşit dindarlık ve dualarla canlı tutulduğunu iddia etmiştir. Bkz. Alex Ward "The US is Withdrawing from a Nuclear Arms Treaty with Russia. An Arms Race Might Be Next", *Vox*, 5 Şubat 2019.

masına yol açmıştır. Obama yönetimi tarafından 2010'da Rusya ile imzalanan anlaşma iki ülke tarafından konuşlandırılabilir kitalar arası balistik füzelerin, denizaltından fırlatılan balistik füze, bombardıman uçağı ve savaş başlıklarının sayısını sınırlamıştır.³⁵ ABD ve Rusya arasında bir silahlanma yarışı ve müteakiben ilişkilerde tırmanma yaşanır 2021'de süresi dolacak anlaşma beş yıl daha uzatılamayabilir. Böylesi bir senaryo kaçınılmaz olarak INF'nin ortadan kalkmasıyla oluşacak sorunları daha da şiddetlendirecektir.

SONUÇ

INF Anlaşması Soğuk Savaş'ın silahlanma yarışının nicelik ve nitelik olarak zirveye çıktığı bir dönemde tırmanan gerilim ve artan belirsizliği azaltmak adına üzerinde uzlaşılan önemli bir tedbirdir. Tarihin gördüğü en yıkıcı silah sistemlerini önemli oranda azaltmasıyla silahlanma kontrolü çabalarının köşe taşı teşkil etmiştir. Anlaşmanın ABD ve Rusya tarafından askıya alınması edinilen kazanımları tersine çevirme riskinin yanında silahlanma kontrolü çabalarına da zarar verme potansiyeli taşımaktadır. ABD ve Rusya'nın bölgesel ve küresel tehdit algılamalarından hareketle aslında her iki ülkenin de anlaşmadan çekilmek için rasyonel sebeplere sahip olduğu ifade edilebilir. Soğuk Savaş'ta iki ülkeye mahsus nükleer ve füze teknolojisine İran, Kuzey Kore, Hindistan, Pakistan ve özellikle Çin'in

de sahip olması INF'yi ABD ve Rusya için artık taşınmaması gereken bir yük haline getirmiştir.

Önümüzdeki süreçte ortaya çıkabilecek risk ve tehditlerin gittikçe şiddetlenerek nihayetinde silahlanma kontrolü çabalarını zayıflatacağı söylenebilir.

Özellikle Pekin karşısında INF'nin kendilerine önemli zafiyetler yarattığını düşünen ABD ve Rusya'nın önümüzdeki dönemde Çin'e karşı askeri pozisyonlarını ne oranda değiştirecekleri dikkatle izlenecektir. Rusya'nın sınırındaki büyüyen Çin füze kapasitesinden duyduğu tehdit, ABD ve Asyalı müttefiklerinin Çin'in gittikçe sofistike hale gelen füze stoğundan duyduğu rahatsızlık uluslararası güvenlik bakımından önemli sonuçlar getirebilecektir. Diğer taraftan anlaşmanın korunması yönünde en önemli çabayı gösteren Avrupa'nın Rusya'dan duyduğu endişelerin artacağı, ABD-Avrupa güvenlik ilişkisinin ABD-Rusya arasındaki olası bir nükleer silahlanma yarışında çeşitli krizler üretebileceği tahmin edilebilir. Son olarak INF'nin askıya alınması iki yıl sonra yenilenmesi gündeme gelecek Yeni START'ın geleceğinin de sorgulanmasına yol açabilecektir. Böyle bir durumda önümüzdeki süreçte ortaya çıkabilecek risk ve tehditlerin gittikçe şiddetlenerek nihayetinde silahlanma kontrolü çabalarını zayıflatacağı değerlendirilebilir.

35. "New START", U.S. Department of State, www.state.gov/t/avc/new-start, (Erişim tarihi: 11 Şubat 2019).

INF ANLAŞMASI'NIN ASKIYA ALINMASI NEDENLER VE MUHTEMEL SONUÇLARI

RIFAT ÖNCEL

SETA | ANALİZ

Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler (Intermediate-Range Nuclear Forces, INF) Anlaşması'nın ABD ve Rusya tarafından askıya alınması önümüzdeki dönemde uluslararası güvenlik bakımından önemli sonuçlar doğuracaktır. İki devletin elindeki kısa ve orta menzilli nükleer silahları, balistik ve seyir füzelerini yasaklayan anlaşmanın ortadan kalkmasıyla uluslararası alanda belirsizlik ve güvensizliğin artması beklenmektedir. Özellikle olası bir nükleer silahlanma yarışının getireceği risk ve tehditlerle Avrupa güvenlik mimarisi, NATO-Rusya ilişkileri ve ABD'nin Çin politikası gibi temel meselelerin önemi artmıştır. Bu analiz söz konusu temalar çerçevesinde INF'nin neden askıya alındığı, uluslararası güvenlik bakımından önemi ve anlaşmanın ortadan kalkmasının oluşturacağı muhtemel riskleri tartışmaktadır.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE • BERLİN